

Artele la 1848 in Tarile Romane

Arta revolutiei de la 1848, sub diferitele sale aspecte, a reflectat noile idealuri si realitati revolutionare; in sculptura, muzica, arhitectura, revolutia de la 1848 poate fi urmarita sub aspectele ei cele mai importante. Astfel se explica de ce, intr-un timp atat de scurt cat a tinut regimul revolutionar in Muntenia, au fost cultivate toate genurile si au aparut realizari la care arta din epocile anterioare nu ajunsese.

Pictura.

Artistul care si-a legat numele de aspiratiile poporului pentru epoca de dupa 1848 a fost Theodor Aman, pictor de referinta al romanilor(1831-1891).

Aman si-a petrecut copilaria la Craiova, unde a urmat cursurile colegiului local; aici a avut ca profesor pe pictorul Constantin Lecca. A urmat apoi la Sf. Sava din Bucuresti, de unde s-a intors la Craiova pentru a participa la revolutia din 1848. In 1851 a plecat la Paris, unde a avut buni profesori, de la care si-a insusit desenul si studiul compozitiei istorice.

Printre primele opere expuse la Paris, se afla un autoportret la care se vede influenta lui Courbet. Putin mai inainte executase *Cea din urma noapte a lui Mihai Viteazul*, care a deschis seria unor creatii artistice legate de evenimentele istorice. Dupa o calatorie la Constantinopol, s-a intors in 1858 in tara cu un renume castigat. El a realizat tablourile *Unirea Principatelor*, *Hora Unirii la Craiova* opere in care isi manifesta credintele sale patriotice. In timpul domniei lui Cuza a executat alte tablouri istorice, cu scene din trecutul de lupta al poporului roman impotriva turcilor, ecou al dorintei de libertate. O interesanta compozitie este tabloul care prezinta alegerea lui Cuza, document veridic; de asemenea este viu portretul lui Tudor Vladimirescu.

Cum pe acea vreme taranii preocupau pe artistii inaintati, Aman i-a infatisat in mai multe figuri si compozitii; mai aproape de realitate a tratat acest subiect in cateva gravuri de dupa epoca lui Cuza. Anii din urma ai vietii lui Aman au fost plini de amaraciune; el a criticat pozitia regelui, care adusese pe arhitectul francez Lecompte de Nouÿ, care, in nepriceperea sa, distrugea monumentele nationale. Atitudinea sa protestatara fata de conducerea tarii a revarsat-o intr-un tablou neterminat, *Boierii surprinsi la ospat de trimisii lui Vlad Tepes*.

Initiatorul Scolii de belle-arte si al Pinacotecii de la Iasi, Gh. Panaiteanu-Bardasare, infocat unionist, a fost un pictor influentat de academismul insusit pe vremea studiilor sale la Paris. Cunoscute sunt cateva tablouri reprezentand figuri pline de sentimentalism si cateva portrete de contemporani.

Bogat in activitatea sa artistica a fost Gheorghe Tattarescu(1818 - 1894). S-a facut cunoscut ca pictor religios, decorand numeroase biserici din diferite colturi ale tarii si contribuind la procesul de laicizare a acestei arte arhaizante. Pentru cunoasterea mai justa a acestui gen, Tattarescu a intreprins in 1884 o calatorie in Rusia, care a avut un rezultat fericit: decorarea Mitropoliei din Iasi. A lasat un bun manual de pictura, valoros pentru vremea sa.

Subiectul alegoric al unirii este foarte frecvent. Printre cele mai importante lucrari sunt: *Unirea Principatelor*, de Szathmary; *Unirea Principatelor dedicata Natiunii moldo-romane*, de Gh. Tattarescu; cateva litografii ale lui Wenrich. Se fac si scene istorice cu aluzii la actualitate sau luate direct din actualitate: *Intalnirea stindardului lui Stefan cel Mare cu al lui Mihai Bravu la Socola* de Al. Asaki; *La legi noi, oameni noi* de Szathmary. Unirea a trezit sentimente artistice si la oamenii din popor, cum este cazul cu acel mester necunoscut care a realizat steagul breslei barbierilor in 1859.

Dintre artele aplicative, grafica ilustrarii de carti sau de foi volante a jucat un rol important, popularizand ideile si actiunile de seama din perioada Unirii si reformele lui Cuza. Intre litografi, un prim loc l-a ocupat Carol Popp de Szathmary, care a facut portretul domnitorului in picioare si cel al Doamnei Elena intr-un somptuos costum de gala. Szathmary, originar din Cluj, si cu studii la Budapesta si Viena, a fost cel mai asiduu gravor si desenator, fara sa ajunga insa la o arta superioara, asa cum s-a intamplat cu acuarelele sale de deosebit talent. S-a integrat idealurilor politice ale vremii, cum se vede si dintr-o serie de alegorii privind Unirea.

Cunoscuta a fost si activitatea de litograf a lui D. Papazoglu; lui se datoresc un portret al lui Cuza, editat de Lemercier din Paris, si trei litografii reprezentand scene importante din domnia lui Cuza, lucrate academic si fara viata, dar importante documente istorice.

Un gen nou, caricatura, si-a facut aparitia in toate cele trei provincii romanesti, cu tema comuna a combaterii dusmanilor Unirii. Caricaturistii - printre care polonezul Dembitki - lucrau la ziare, cum au fost *Nichipercea* al lui N. T. Orasanu si *Bondarul*, situate pe pozitii inaintate in anii Unirii; *Umoristul* la Arad si apoi la Gherla; *Aghiuta*, ziarul lui Hasdeu; *Ghimpele*, in care se ataca dinastia sau pasoptistii tradatori ai cauzei revolutionare.

S-a trecut acum la realizarea unui vechi deziderat: infintarea de scoli superioare de invatamant artistic. Mai intai la Iasi, in 1860, a fost inaugurata *Scoala de belle-arte* de insusi domnitorul; la Bucuresti, datorita lui Aman si Tattarescu, o scoala similara s-a deschis in 1864. Paralel cu infiintarea scolilor s-au organizat pinacoteci, in care s-au expus tablouri din vechi colectii sau din operele pictorilor in viata.

Inca un fapt nou, devenit caracteristic pentru artele plastice, l-a constituit aparitia expozitiilor artistilor in viata, dintre care cea dintai a avut loc in 1864; ele au jucat un rol important in educarea artistica a maselor. Acum perioada de cautare a incetat; operele care oglindeau nazuintele maselor erau tot mai iubite de popor. Artistul isi avea locul sau bine precizat in societate, dar trebuia sa lupte din rasputeri ca sa si-l mentina.

Cel de-al treilea mare eveniment politic al acestei perioade, independenta nationala de stat, legata de razboiul din 1877-1878, in care romanii si rusii au luptat impotriva Imperiului Otoman, a dat prilej stralucit artistilor romani sa-si exprime adeziunea si contributia lor. Legatura indisolubila cu idealurile patriotice, cu soldatul din popor, a creat arta adevarata a razboiului pentru independenta. Acest spirit a fost insuflat si de penelul lui Nicolae Grigorescu si de cei ce i-au urmat.

Nicolae Grigorescu(1838-1907), nascut din parinti tarani, a venit de copil la Bucuresti, unde a prins gust pentru pictura. Dupa sumare pregatiri artistice la pictorul portretist Anton Chladek, Grigorescu adolescent a zugravit biserici - la Caldarusani si Zamfira - intr-un stil cu totul nou, umanizand sfintii. Tot acum picteaza si primele tablouri istorice, printre care *Mihai scapand stindardul*. Dupa ce a incercat, fara rezultat, sa plece la studii in strainatate, a mers la Agapia, pe care a impodobit-o cu picturi de vadita valoare artistica, desi n-avea decat 20 de ani.

A reusit in 1861, cu o bursa obtinuta prin M. Kogalniceanu, sa plece la Paris, visul sau, unde aproape singur s-a format, copiind tablouri celebre de la Luvru, la scoala naturii de la Barbizon si a picturilor cu care a intrat acolo in contact; dovada, intre altele, *Peisaj cu stanci*, *Apus de soare la Barbizon*.

Intorcandu-se in tara prin Galitia, a facut schite de evrei batrani si expresivi; colindand tara, a infatisat peisaje vii, ca *Baratia din Campulung* si altele. Neutilizat, s-a dus pentru a treia oara la Paris, unde a lucrat intr-o tehnica superioara in stil realist si sobru si a expus 26 de lucrari in 1870; la Expozitia de la Bucuresti din 1873 a prezentat masiv 140 de lucrari, care l-au impus

definitiv, reusind sa determine un curent innoitor prin calitatea neobisnuita a operei sale si indemnand pe tinerii pictori ai generatiei noi sa se indrepte catre scenele din viata poporului.

Dupa numeroase alte calatorii in Apus, razboiul din 1877 aducandu-l in tara, a participat efectiv la campanie ca pictor pe front. Maiestria artistului in compunerea maselor este neintrecuta; scenele luptelor la baioneta sunt un exemplu de mare arta si patriotism(*Atacul de la Smardan*). Acelasi suflu se remarca in scenele sumbre sau in portrete vii(*Spionul, Cazacul, Ofiter rus calare, Sentinela, Capete de prizonieri turci*). Cu toata stralucirea operei sale, si dupa razboi s-a lovit de greutati si a plecat din nou din tara, continuandu-si activitatea in Franta; a revenit apoi in tara unde a ramas pana la moartea sa in 1907.

Din grupul de artisti care au plecat pe front, mai amintim pe Szathmary, care a lucrat schite pentru publicatii straine; pe transilvaneanul Sava Hentia, pictor cu mare putere de munca si reusite tablouri(*Intalnirea*) si pe G. Mirea, care a avut schite nu prea importante de razboi, mai reusite fiind insa tablourile cu alte subiecte: *Varful cu dor* si *Mihai Viteazu privind capul lui Andrei Báthory*.

In Transilvania s-a dezvoltat o bogata arta legata de aceleasi idealuri: dezrobirea sociala si nationala; poate in nici un domeniu nu s-a remarcat colaborarea dintre artistii luptatori de dincoace si dincolo de munti ca in pictura. C. Lecca, Misu Popp, Carol Popp de Szathmary au participat la revolutia de la 1848 din Tara Romaneasca sau au sprijinit Unirea si razboiul de independenta. Brasovul a fost locul unde s-au refugiat Negulici si Iscovescu, care au desenat portretele revolutionarilor in vederea alcatuirii unui album pentru a fi raspandit populatiei. Misu Popp a incercat realizarea unui "Panteon" al istoriei nationale romanesti, pictand o serie de figuri istorice: Mihai Viteazul, Al. I. Cuza, Andrei Muresanu, Vasile Alexandri, Mihail Kogalniceanu si altii.

In Banat exista mai de mult o miscare artistica cu tendinte realiste. Cel mai proeminent reprezentant a fost pictorul Nicolae Popescu (1835 - 1877), care s-a inspirat din viata zilnica a banatenilor. El a proiectat o compozitie avand ca tema unirea Transilvaniei cu celelalte tari romane si a intrepris copierea basoreliefurilor de pe columna lui Traian pentru a fi litografiate si raspandite in popor. A realizat un numar mare de portrete, tratate in stil neoclastic, dupa invaturile primite in Italia. Mai putin valoros a activat in Banat pictorul Constantin Daniel, autor si de scene religioase.

Se mai remarca la mijlocul secolului al XIX-lea, pe langa pictura culta, zugravitul pe sticla si gravura pe lemn, specifice Transilvaniei. Pictura pe sticla avea un continut religios, dar cu numeroase elemente laice, luate din viata taraneasca. Centrele importante de pictura pe sticla si lemn au fost satele Nicula si apoi Hasdate din apropierea Clujului, aceasta arta raspandindu-se in Fagaras si Brasov.

Arhitectura.

Perioada care a urmat revolutiei din 1848 a dus la o crestere a centrelor orasenesti, in primul rand Bucurestiul si Iasiul; ele au devenit orase cu aspiratii europene in edilitate, punandu-si probleme de urbanistica. In perioada formarii statului national si a cuceririi independentei a crescut nivelul edilitar al centrelor urbane, indeosebi al Capitalei, si s-a ridicat un numar insemnat de constructii noi. Acestea, desi nu erau monumente de arta, exprimau noile necesitati. Astfel au fost garile de la Bucuresti si Iasi si uzina de gaz de la Filaret din Bucuresti.

Caracteristic acestei arhitecturi a început să devină stilul construcțiilor obișnuite în Austria sau Franța, stil care va da orașelor un caracter hibrid. Casa veche boierească, înconjurată de parc și grădini, a început să dispară; hoteluri fără gust înlocuiesc hanuri de tipare orientale.

Cel mai însemnat arhitect al epocii a fost Alexandru Orăscu. Născut la București în 1817, a plecat în 1841 în Germania, unde a studiat la Berlin și München, centrele școlii neoclasică; mai puțin a stat la Paris. Numit profesor de inginerie civilă la Sf. Sava, în timpul revoluției era arhitect al Capitalei, în care calitate decora strazile cu prilejul diferitelor manifestații ale revoluției. Luptător pentru Unirea Principatelor, Alexandru Orăscu a devenit directorul Școlii de Ingineri constructori de la înființarea ei, iar în timpul lui Cuza, director al direcției lucrărilor publice. La înființarea Universității din București a fost numit profesor de geometrie descriptivă și apoi decan al Facultății de Științe; după războiul Independenței va ajunge rectorul aceleiași universități. A fost autorul a numeroase edificii publice din București, Iași, Ploiești și Constanța. Opera sa de capetenie a fost vechea clădire a Universității din București, în stil sobru neoclasic, cu frontonul împodobit cu bazoreliefuluri; a restaurat în același stil Metropolița din Iași, păstrând liniile arhitectonice ale primului constructor, arhitectul rus Singurov.

O altă construcție importantă, admirată timp de un secol, a fost Teatrul Național din București proiectat de arhitectul vienez Josef Hefft, distrus de nemți. Teatrul a început să fie construit încă din 1846 și a fost inaugurat abia în decembrie 1952, după reluarea construcției pe timpul lui Stirbei Voda, lucrând la ea și arhitecți români.

În legătură cu dezvoltarea orașelor trebuie amintită înfrumusețarea lor cu grădini publice și particulare, pentru care s-au adus meșteri pricepuți din străinătate, în același timp înființându-se o catedră specială la Școala de arhitectură. În București, grădina Cismigiu, care exista mai înainte, a capatat un aspect nou; la Iași s-a desăvârșit grădina Copou. Un elvețian, Louis Leyvraz, a fost horticultorul la modă în epoca Unirii și a lui Cuza; el a dotat multe curți boieresti cu grădini, pline de alei sinuoase și chioscuri după gustul apusean. Devenit șeful gradinar al Capitalei, a înfrumusețat-o cu grădinile Icoanei, Sf. Gheorghe, Episcopiei etc.

Sculptura.

Ornamentarea fațadelor clădirilor noi reclama venirea a numeroși artiști decoratori din străinătate, care utilizau elementele clasice: pilaștri sau coloane angajate, cu capiteluri din stuc, balcoane și ferestre cu grile din fier forjat. Cel mai de seamă a fost Karl Storck, venit la București în 1848. Originar din Germania, unde învățase meșteșugul migalos al orfevrăriei, a trecut la noi în țară la modelarea diferitelor ornamente pentru înfrumusețarea fațadelor clădirilor.

Curând a plecat la München pentru reprofilarea pregătirii sale artistice; după doi ani, întorcându-se în țară, a devenit sculptorul cel mai căutat. A lucrat frontonul Universității din București, păstrând liniile neoclasicului Orăscu; a reprezentat *Minerva încununând artele și științele*, denotând că își însușise temeinic știința proporțiilor și anatomia corpului omenesc; acest fronton a fost considerat ca cea mai bună realizare de acest gen din secolul al XIX-lea.

Sculptorul Karl Storck mai este cunoscut și ca bun portretist, lucrând în același stil neoclasic busturile lui Alexandru Ioan Cuza, Mihail Kogălniceanu și C. A. Rosetti. În 1865 a fost numit profesor la Școala de belle-arte. Printre elevii săi mai cunoscuți au fost sculptorii Gheorghe Iuliu Zolnay, autorul monumentului lui Tudor Vladimirescu din Craiova, și Ion Georgescu; în atelierul sau a lucrat și Paul Focșăneanu, coautorul frontonului Universității din București.

Muzica.

În preajma anului 1848, muzica românească se afla în plină luptă pentru afirmarea trasaturilor naționale, descătusându-se treptat de influențele turcești și grecești, ca și de dominația bisericii. Urmand idealurile pasoptiste înaintate, muzica s-a legat de realitățile vremii, având un conținut social critic, exprimat într-un limbaj mai apropiat de graiul poporului. N. Filimon, cel dintâi critic muzical și teatral de la noi, a arătat cum inovațiile în muzică aduse din apus au largit câmpul de inspirație al lăutarilor, masa interpretilor muzicali de atunci.

Anton Pann, poet și compozitor, culegător de folclor, a adus o importantă influență în muzica de largă circulație. El a cules și tipărit numeroase cântece, grabind procesul înlocuirii melodiilor de factură orientală; a publicat *Spitalul amorului*, colecție de 6 broșuri, cuprinzând 176 de melodii (1850 - 1852). Prin "romanizarea" multor melodii greco-turcești, Anton Pann a contribuit la faurirea unei culturi muzicale populare a orasului; operele sale se îndreptau către un cerc larg de orășeni, recrutat din rândurile burgheziei mijlocii și mici. A avut numeroși adepți, care, alături de câțiva maestri de muzică de origine străină (Wachmann, Rusitki, Ehrlich), au publicat o serie de culegeri de cântece populare românești.

Vasile Alecsandri a avut și meritul de a fi stimulat culegerea melodiilor românești; în primul rând l-a stimulat pe bucovineanul Carol Miculi, care învățase de la Chopin să aprecieze caracterul specific ale folclorului. Primii compozitori români erau sub influența occidentală, și de aceea chiar culegerile lor de folclor sunt imprimate de oarecare occidentalism. Merita să fie menționat și D. G. Florescu, participant la revoluția din 1848, primul compozitor de române, membru fondator al Conservatorului din București.

Luptând pentru eliberarea sa națională și socială, poporul român a putut să ajungă în această perioadă la o mare înflorire a culturii sale. Este timpul în care au elaborat unele din lucrările lor cele mai valoroase istoricul și revoluționarul N. Balcescu, poetul V. Alecsandri, istoricul și dramaturgul B. P. Hasdeu, istoricul A. Papiu - Ilarian, pictorul N. Grigorescu și marele poet M. Eminescu.

Bibliografie: Istoria artelor(colectiv)
Istoria romaniei in date(colectiv)
Istoria romanilor(colectiv)
Istoria civilizatiei romane moderne(E. Lovinescu)